

ЖУЛИНСЬКИЙ
Микола Григорович —
академік НАН України,
директор Інституту літератури
ім. Т.Г. Шевченка НАН України

НЕВТОМНИЙ ПОЧИТАТЕЛЬ «КНИЖНИХ СЛОВЕС»

До 75-річчя академіка НАН України М.М. Сулими

26 квітня 2022 р. виповнюється 75 років відомому українському літературознавцю-медієвісту, знавцю давньої української словесності та віршованої і драматичної літератури епохи бароко, завідувачу відділу історії української літератури (з 2004), заступнику директора з наукової роботи (з 1999) Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, доктору філологічних наук (1996), професору (2014), академіку НАН України (2018) Миколі Матвійовичу Сулимі.

В «Ізборнику Святослава» 1076 р. є промовистий заклик до читання книг: «Добро есть, братіє, почитанье книжное».

Гадаємо, Микола Сулима прислухався до порад невідомого ченця, який у своєму слові про читання книг, уміщеному в «Ізборнику Святослава», закликає читати житія Василя Великого, Іоанна Златоуста, Кирила (Костянтина) Філософа, бо ці життєписи подвигають на добрі справи.

Навчатися «книжних слівес» академік НАН України Микола Матвійович Сулима, який народився 26 квітня 1947 р. в с. Загрунівка Зіньківського району Полтавської області, почав на філологічному факультеті Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, а після закінчення університету — на посаді наукового співробітника Державного музею книги і друкарства України.

Особливо відчув він велику користь од учення книжного тоді, коли розпочав, працюючи від 1979 р. в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України спочатку на посаді лаборанта відділу давньої української літератури, пізнавати незмірну глибину української середньовічної літератури. Цей найдавніший (X ст. — перша половина XVI ст.) етап українського письменства і визначив головний науковий орієнтир дослідника. Обидві дисертації — кандидатську в 1982 р. і докторську в 1996 р. — Микола Сулима присвятив давній українській словесності. Перед допитливим медієвістом відкрився величезний масив літератури,

Микола Матвійович Сулима

яка існувала в часи княжої України-Руси, та писемної спадщини наступних періодів, що створювалася церковнослов'янською, латинською, польською, книжною українською мовами.

І хоча його наукові інтереси були зосереджені на дослідженні складної системи віршування періоду XVI — початку XVII ст. (поетиці українського бароко Микола Сулима присвятив спеціальну монографію «Українське віршування кінця XVI — початку XVII ст.»), його особливо приваблювала літературна спадщина Київської Русі, на якій розвивалося подальше українське письменство. Проте наукову тезу про літературу Київської Русі як національну духовну спадщину обстоювати й обґрунтовувати за радянських часів було небезпечно. Та й російські вчені вперто відносили цю київську історичну, культурну, літературно-мистецьку спадщину до «русской литературы», «русской культуры».

Микола Матвійович обережно, але послідовно «добирався» до обстоювання української позиції про давнє письменство як самобутню сторінку в історії українського народу. Укладена і прокоментована ним хрестоматія «Давня українська література» саме тому й витримала з 1991 по 1998 р. чотири видання, що засвідчила: пам'ятки Київської Русі, вся ця мистецько-духовно-інтелектуальна спадщина християнізованої Київської держави становить потужний духовний потенціал українського народу. Згодом Микола Сулима візьме активну участь у підготовці антологій давньої української літератури «На горах Киевских. Фольклор и литературные памятники Украины» (2010), «Жемчужина причудливой формы. Фольклор и литературные памятники Украины», які стали популярними в багатьох колишніх республіках уже неіснуючого СРСР.

Учений не лише не цурався такої марудної й складної роботи, як укладання і коментування літературних і наукових текстів, а й, навпаки, робив це охоче. Ще на зорі своєї науково-дослідницької діяльності, перебуваючи на посаді лаборанта, він упорядкував і підготував коментарі до 40-го тому «Зібрання творів І.Я. Франка» в 50 томах. Надзвичайно складно

було докопатися і перевірити, чи правильно Іван Франко реконструював первісні тексти азбучних віршів — цього чи не найстарішого поетичного жанру церковнослов'янської літератури. Та молодий дослідник із цим науковим завданням успішно впорався.

Микола Матвійович Сулима — упорядник, науковий редактор і коментатор багатьох персональних та колективних збірок, хрестоматій та антологій творів давньої, класичної та новітньої української літератури. Згадаємо деякі з них. Це, зокрема, книжка «Українська література XIV—XVI ст.» (1988) із серії «Бібліотека української літератури», фундаментальне видання «Українська поезія. Середина XVII ст.» (1992), збірник «Український футуризм. Вибрані сторінки» (1996), збірка вибраного М. Бажана «Політ крізь бурю» (2002), книжка М. Зерова «Українське письменство» (2003) та інші видання.

Однак головне — його наукові праці, які позначені глибиною розроблення проблем, переконливою аргументацією, важливими узагальненнями. Серед них — уже згадана раніше монографія «Українське віршування кінця XIV — початку XVII ст.» (1985), «Українська драматургія XVII—XVIII ст.» (2005; 3-тє вид. 2010), збірник праць «Книжниця у семи розділах: літературно-критичні статті й дослідження» (2006).

Любить наш «бароковий» дослідник шукати перегуки літературних періодів, епох, творчих особистостей, мотивів, переноситися з одної епохи в іншу — від античної пори до славетної доби шістдесятників і постшістдесятників.

Особливо захоплений Микола Сулима творчістю знакового українського футуриста Михайля Семенка — проблемі українського футуризму він присвятив більше десятка розвідок. Як тут не згадати його «Шість етюдів про Михайля Семенка», сценарій документального фільму про Михайля Семенка «Я незнаний поет», написаний спільно з Михайлом Саченком (режисер — Олег Янчук).

Отже, крім барокового Климентія Зіновієва, Інокентія Гізеля, Мелетія Смотрицького, Іоанікія Галятовського — архимандрита Черні-

гівського Єлецького монастиря, який у 1685 р. надрукував у Чернігові свої «Грѣхи розмаїтїи...», Микола Сулима глибоко занурений у сучасний літературний процес, зазираючи критичним оком у творчість Ірини Жиленко, Василя Голобородька, Григора Тютюнника, Євгена Пашковського, Богдана Жолдака, Сергія Жадана та ін.

На особливу увагу заслугоує книга «Грѣхи розмаїтїи: епитимійні справи XVII–XVIII ст.», яка вийшла друком у 2005 р. Невипадково Микола Сулима, цей сумлінний архівний пошуковець, запозичив у відомого богослова, письменника, видатного церковного і культурного діяча Іоанікія Галятовського назву свого дослідження, яке «виросло» внаслідок уважного «просіювання» фондів Київської, Білгородської, Волинської, Катеринославської, Переяславсько-Бориспольської, Слобідської, Херсонської та Чернігівської духовних консисторій. Там дослідник і повід-

шукував стільки «гріховних справ», що їх вистачило на солідне монографічне дослідження.

Академік НАН України Микола Сулима, який обіймає нині посади заступника директора з наукової роботи Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України та завідувача відділу давньої української літератури Інституту – поважний, авторитетний вчений, його праці вирізняються особливою науковою сумлінністю і глибиною, переконливою аргументацією, яка ґрунтується на скрупульозно вивчених фактах, архівних матеріалах.

І в свої сімдесят п'ять цей відомий український медієвіст, який нині очолює редакційну колегію 12-томного академічного видання «Історія української літератури», є одним з наукових редакторів та авторів першого і другого томів цього фундаментального видання, невтомно продовжує почитати «книжні словеса», оскільки саме в цьому вбачає своє духовне покликання.

Mykola H. Zhulinsky

Taras Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

A TIRELESS ADMIRER OF "BOOK WORDS"

To the 75th anniversary of Academician of the NAS of Ukraine M.M. Sulyma

April 26, 2022 marks the 75th anniversary of the famous Ukrainian medievalist, expert in ancient Ukrainian literature and poetic and dramatic literature of the Baroque era, head of the Department of History of Ukrainian Literature (since 2004), Deputy Director for Research (since 1999) of Taras Shevchenko Institute of Literature of the NAS of Ukraine, Doctor of Philology (1996), Professor (2014), Academician of the NAS of Ukraine (2018) Mykola M. Sulyma.